

บทที่ 3

คำสอนเรื่องการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

3.1 ประวัติวัดพระธรรมกายโดยย่อ

วัดพระธรรมกาย ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 2,196 ไร่เศษ โดยมีรักษาการเจ้าอาวาสในปัจจุบันคือ พระภิกษุญาณวชิโรดม (แห่จ๋อง ทัดตชีโว)

ข้อมูลจากหนังสือชื่อ มหาธรรมกายเจดีย์ มหาเจดีย์เพื่อสันติภาพโลก กล่าวถึงประวัติของวัดพระธรรมกาย ในหัวข้อ กำเนิดวัดพระธรรมกาย³² ไว้ดังนี้

“คุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง เป็นหนึ่งในจำนวนผู้ศึกษาวิชาธรรมกายชั้นสูงกับพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดอกปากน้ำภาษีเจริญ) จากการฝึกฝนตัวอย่างยิ่งยวดของคุณยาย ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมวิชชาธรรมกายอย่างยอดเยี่ยม จนเป็นที่ชื่นชมของหลวงพ่อดอกปากน้ำภาษีเจริญว่า

“ลูกจันทร์นี่ เป็นหนึ่งไม่มีสอง”

หลังจากหลวงพ่อดอกปากน้ำภาษีเจริญมรณภาพแล้ว คุณยายได้ดำเนินรอยตามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในการสืบสานมโนปณิธานที่จะเผยแผ่วิชชาธรรมกายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้แก่ชายยู่ชาวโลก

คุณยายได้สอนปฏิบัติธรรมเรื่อยมา จนได้พบนิสิตหนุ่มคนหนึ่ง ผู้รักการปฏิบัติธรรมอย่างทุ่มเทชีวิตจิตใจ และได้ผลแห่งการปฏิบัติเป็นที่น่าพอใจ ต่อมานิสิตหนุ่มได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ มีฉายาว่า ‘ธัมมชโย ภิกขุ’ แปลว่า ผู้ชนะ โดยธรรม

พระภิกษุธัมมชโยได้ทำหน้าที่สอนธรรมะ จนมีผู้ปฏิบัติธรรมแน่วบ้านธรรมประสิทธิ์ในเขตวัดปากน้ำ แล้วจึงรวบรวมหมู่คณะ พลิกผืนแผ่นดินทุ่งนาฟ้าโล่ง 196 ไร่

³² มุนินิธิธรรมกาย, มหาธรรมกายเจดีย์ มหาเจดีย์เพื่อสันติภาพโลก (กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, 2543), หน้า 6-10.

ณ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ให้เป็น 'วัดพระธรรมกาย' ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะ สร้างวัดให้เป็นวัด สร้างพระให้เป็นพระ และ สร้างคนให้เป็นคนดี ได้เริ่มการสร้างวัดตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา

ปีพุทธศักราช 2527 ในวันสำคัญพระพุทธทางศาสนา มีสาธุชนมาวัดครั้งละประมาณ 20,000 คน ทำให้พื้นที่บริเวณวัดพระธรรมกาย 196 ไร่ คับแคบไปถนัดใจ มีสาธุชนกลุ่มหนึ่งเสนอความเห็น ว่า ควรจะขยายพื้นที่ออกไปอีก เมื่อมูลนิธิธรรมกายเข้ามาดำเนินการ จึงได้พื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่เศษ เป็นสมบัติคู่พระพุทธศาสนา แม้ในการขยายพื้นที่นี้จะลำบากยากเข็ญสักเพียงใด คณะทำงานก็กัดฟันอดทนจนงานสำเร็จ เพื่อให้ชาวพุทธทุกคนได้มีสถานที่อันสงบ ร่มรื่น เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

พื้นที่ขยายออกมา เริ่มใช้งานเมื่อปีพุทธศักราช 2528 สาธุชนทวีมากขึ้นๆ จนพุทธศักราช 2542 สาธุชนจะมาร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนา ครั้งละกว่า 100,000 คน วัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกาย จึงได้จัดสร้างศาสนสถานถาวรในพื้นที่ 2,000 ไร่ ดังนี้คือ

- สภาธรรมกายสากล เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในร่ม พื้นที่ชั้นบน 264,000 ตร.ม. ชั้นล่าง 29,000 ตร.ม. จุคนได้ 300,000 คน

- มหาธรรมกายเจดีย์ เพื่อประดิษฐานพระธรรมกาย และประกอบพิธีกรรมกลางแจ้ง มีพื้นที่โดยรอบ 1 ตร.กม.

- มหาวิหารพระมงคลเทพมุนี เพื่อประดิษฐานรูปหล่อทองคำหลวงพ่อดาวกาน้ำทิพย์เจริณู

ศาสนสถานของวัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกายนั้น พระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อรัญมขโย) ได้ให้นโยบายหลัก คือ ประหยัดสุด ประโยชน์สูง กงทนถาวร การออกแบบก่อสร้างเรียบง่าย ละเอียดประณีต มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่สิ้นเปลือง ไม่ซ่อมแซมบ่อย ภายในอาคารเน้นพื้นที่ใช้สอย คุุสะอาดตา เป็นระเบียบเรียบร้อย และสว่างาม พร้อมจะยกใจผู้พบเห็นให้สูงส่งตลอดเวลา..."

จากข้อมูลดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวคำสอนของวัดพระธรรมกาย คือแนวทางเดียวกับพระมงคลเทพมุนี (สด จันทสโร) เนื่องจากการสืบทอดคำสอนมาจากศิษย์ของท่านโดยตรง คือ 'คุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง' ส่วนแนวคำสอนนั้นจะสอดคล้องกับหลักธรรมพุทธเถรวาทหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะในเรื่อง บารมี เป็นสิ่งที่จะศึกษาต่อไป

3.2 บารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย

จากการศึกษาพบว่า วัดพระธรรมกาย มีคำขวัญอยู่หลายประการ หนึ่งในจำนวนนั้นคือ ‘เราเกิดมาสร้างบารมี’ ซึ่งแสดงว่าทางวัดให้ความสำคัญกับคำสอนเรื่องบารมีมากในอันดับต้น

แต่เอกสารที่กล่าวถึงเรื่องบารมีโดยตรงนั้น ผู้วิจัยยังค้นไม่พบ เพราะเอกสารส่วนใหญ่ นั้น จะแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับบารมีไว้มากบ้างน้อยบ้าง แต่ไม่ได้เขียนในลักษณะเกี่ยวกับเรื่องบารมีอย่างเดี่ยวเท่านั้น ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องปกติของวัดที่เน้นในด้านการปฏิบัติ

สำหรับคำสอนเกี่ยวกับเรื่องบารมีของทางวัด ที่ชัดเจนที่สุดเห็นจะได้แก่ ซีดีรอมบันทึกการแสดงพระธรรมเทศนาของพระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ รัมมชโย) เรื่อง แนวคิดการบำเพ็ญบารมี ตอนที่ 1-4 และเทปบันทึกเสียงการแสดงพระธรรมเทศนา เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2537 เรื่อง การบำเพ็ญบารมี โดย พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทัดตชีโว) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความจากพระธรรมเทศนาดังกล่าว มาได้ดังนี้

3.2.1 พระธรรมเทศนา เรื่อง แนวคิดการบำเพ็ญบารมี³³ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

ในพระธรรมเทศนา นี้ ท่านได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบารมีโดยตรง ซึ่งเริ่มต้น ได้กล่าวถึงคำขวัญของทางวัดคำขวัญหนึ่งว่า ‘เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต’ และขยายความว่า ชีวิตคนเรา งานหลักคือการสร้างบารมี การทำมาหากินเป็นเรื่องรอง แต่ก็ เป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไป

ต่อมา ท่านได้ให้ความหมายของคำว่าบารมีว่า เต็มเปี่ยม สูงสุด สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งในที่นี้หมายถึง ความเต็มเปี่ยมหรือความสมบูรณ์ของชีวิต ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการสั่งสมบุญ โดยท่านได้กล่าวว่า “บุญที่เราทำทีละเล็กละน้อย เมื่อกลับตัวมากๆ เข้า จากดวงบุญก็กลายเป็นดวงบารมี” ซึ่ง

³³ มาจากบันทึกเสียงพระธรรมเทศนาส่วนหนึ่งใน พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อรัมมชโย), พระธรรมเทศนาจากการออกอากาศทางวิทยุ “ธรรมเพื่อประชาชน” ชุดที่ 3 [ซีดีรอม MP3]. มูลนิธิธรรมกาย: มูลนิธิธรรมกาย, ไม่ปรากฏปีที่เผยแพร่.

เมื่อมีบารมีเต็มที่แล้ว ก็จะหลุดพ้นจากทุกข์ เข้าสู่นิพพาน โดยท่านใช้คำว่า “ความเต็มเปี่ยมของชีวิต คือ ได้เข้าถึงพระธรรมกายอรหัตต์ หมดกิลเลสเป็นพระอรหัตต์” โดยการสั่งสมในระดับบารมีนั้น ก็จะต้องสั่งสมจากบารมีขั้นธรรมดา เพิ่มขึ้นเป็น อุปบารมี และปรมัตตบารมี ตามลำดับ จากบารมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา เมื่อสั่งสม 3 ระดับ ขึ้น รวมเท่ากับบารมี 30 ทศ³⁴

จากนั้น ท่านได้อธิบายถึง การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์เพื่อไปเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภทคือ ประเภทปัญญาธิกะ สร้างบารมีประมาณสี่สิบองไขยกัป ประเภทสัทธาธิกะ สร้างบารมีประมาณสี่สิบองไขยกัป และประเภทวิริยาธิกะ สร้างบารมีประมาณแปดสิบองไขยกัป พร้อมกับแสดงทัศนะว่า แม้จะสร้างบารมีถึงขั้นวิริยาธิกะ ก็ยังรื้อสัตว์ชนสัตว์เข้าอายตณนิพพานได้ไม่หมด ถ้าจะขบไปให้หมดก็ต้องสร้างบารมี “มุ่งไปให้ถึงที่สุดแห่งธรรม”

และสำหรับแนวคิดเรื่องการสร้างบารมีแต่ละประการนั้น ท่านได้ยกหลักธรรมใน ขุททกนิคาย พุทธวงศ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุเมธคาบส (ที่ปิงกรพุทธวงศ์) มาขยายความดังนี้

ทานบารมี คือบารมีอันดับแรกที่ต้องสร้าง เพราะเป็นการตัดความตระหนี่ให้หลุดพ้นจากใจ และเป็นการสร้างเสบียงในการเดินทางไกลจากสังสารวัฏไปสู่ความหลุดพ้น ซึ่งถ้ามองในแง่ของพระโพธิสัตว์ ก็จะต้องสร้างให้มากพอที่จะหล่อเลี้ยงตนเองและหมู่คณะ

ศีลบารมี เป็นการรักษาความปกติของตนเองไว้ เพื่อที่จะไม่ไปเกิดในทุคติภพ ที่ไม่สามารถสร้างบารมีได้

เนกขัมมบารมี เป็นการฝึกตัวไม่ให้ยึดติดในลาภยศสรรเสริญ ไม่เกาะเกี่ยวในกามคุณทั้งห้า ที่ทำให้การไปสู่ความหลุดพ้นต้องเน้นเข้าไป

³⁴คำว่า ทศ หมายถึง ครบ, ถ้วน ซึ่งบารมี 30 ทศ หมายถึง บารมี 30 ประการครบถ้วนนั่นเอง

ปัญญาบารมี เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อทำลายอวิชชา เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ต่างๆ เป็นสุขุมขปัญญา มาถึงการพิจารณาไตร่ตรองทดลองด้วยตนเอง เป็นจินตมขปัญญา และสุดท้ายคือการเจริญสมาธิภาวนา เป็น ภาวนามขปัญญา

วิริยบารมี คือ ความเพียรพยายามในการทำความดี และความกล้าต่อการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ทั้งการละเว้นความไม่ดีที่เคยทำมาแล้ว และการกล้าพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ยิ่งขึ้นไป

ขันติบารมี เป็นความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว รักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวในอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่หลงในคำสรรเสริญอันจะเป็นเหตุให้เกิดความหลงตนเอง คือพยายามมีความหนักแน่นมั่นคงทั้งจากคำนิทาและสรรเสริญ

สังจบารมี เป็นความตั้งใจมั่นที่จะไม่ออกนอกเส้นทางในการทำความดี เนื่องจากเมื่อปฏิบัติตนตามบารมีข้างต้นแล้ว มีความรู้ความสามารถและเกิดลาภสักการะขึ้น อาจเป็นเหตุให้ใจหวั่นไหว ออกนอกเส้นทางทำความดีที่ตั้งใจไว้ จึงต้องบำเพ็ญสังจบารมีประกอบไปด้วย

อธิษฐานบารมี คือการตั้งจิตมั่นในการทำความดี แม้ว่าจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายเพียงใด ก็ไม่หวั่นไหว อุปมาเหมือนภูเขาค้างค้ำมั่นไหวหวั่นไหวต่อแรงลม

เมตตาบารมี คือการตั้งจิตเมตตาต่อทั้งคนชั่ว และคนดี โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นการกระทำคนให้น่าเข้าใกล้

อุเบกขาบารมี คือการฝึกตนไม่ให้เกิดความลำเอียงทั้งด้วยความพอใจ ความโกรธ ความหลง หรือความกลัว ท่านกล่าวว่า บารมีข้อนี้จัดเป็นบารมีข้อสำคัญต่อการปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรมคือ การวางใจเป็นกลางๆ “เพื่อจะได้หยุดเป็นจุดเดียวกัน”

โดยภาพรวมแล้ว พระธรรมเทศานี้ เป็นการนำพระสูตร ทีปังกรพุทธวงศ์ มาบรรยายโดยขยายความถึงเหตุผลในการที่คนเราทุกคนจะต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการ ตามแบบอย่างของพระโพธิสัตว์ พร้อมทั้งยกอุปมาที่มีอยู่ในพระสุตตรนั้นประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่า การบำเพ็ญบารมีนั้น จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป จนกระทั่งสามารถกระทำหรือตั้งจิตที่จะกระทำจนถึงระดับปรมัตถบารมี

3.2.2 พระธรรมเทศนา เรื่อง การบำเพ็ญบารมี³⁵ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข)

ในพระธรรมเทศนานี้ ท่านได้อธิบายแนวคิดเรื่อง บารมี ซึ่งผู้วิจัยสรุปความในลักษณะของคำถาม-คำตอบ มาได้ดังนี้

ก) การบำเพ็ญบารมี เป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์เท่านั้นหรือไม่

การบำเพ็ญบารมี จำเป็นสำหรับทุกคนที่มุ่งหวังทางพ้นทุกข์ คือ มรรคผลนิพพาน โดย หากมุ่งหวังเป็นพระพุทธเจ้า ก็จะต้องปฏิบัติในระดับเข้มข้น เพราะจะต้องไปเป็นบรมครูของชาวโลกหรือสัตว์โลกในยุคนั้นๆ แต่ถ้ามุ่งไปเป็นพระอรหันต์ หมคกิเลสเท่านั้น ก็ปฏิบัติหย่อนลงมาสักนิด แต่ไม่ถึงกับหย่อนยาน

ข) บารมีคืออะไร

บารมีคือความดีอย่างยิ่งยวดที่ทุกคนจะต้องทำ จนกระทั่งกลายเป็นนิสัย เป็นสันดาน ข้ามภพข้ามชาติไป

ค) บารมีที่ต้องสร้าง มีอะไรบ้าง

มี 10 ประการเหมือนกับที่พระราชภาวนาวิสุทธิหรืออธิบายไว้ โดยท่านเน้นว่า จะต้องทำทั้ง 10 ประการนี้อย่างยิ่งยวดหมายถึง ทำแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพันและทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ง) รายละเอียดของบารมีใน 10 ประการนั้น

โดยภาพรวม คือ การนำพระสูตรที่ปึงกรพุทธวงศ์ มาอธิบายขยายความ คล้ายกันกับพระธรรมเทศนาของพระราชภาวนาวิสุทธิ แต่จะให้รายละเอียดเพิ่มขึ้นในแง่ของการนำไปใช้ ซึ่งสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาโดยสรุปคือ

ทาน เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความโลภ ซึ่งความโลภนี้ เป็นตัวถ่วงอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย โดยการบำเพ็ญทานบารมี เพื่อไปสู่ความหลุดพ้น ก็คือการสร้างนิสัยรักการ

³⁵สรุปความจาก พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทัตตชีโว), การบำเพ็ญบารมี [เทพบันทึกเสียง]. มูลนิธิธรรมกาย: มูลนิธิธรรมกาย, 2537.

เสียดสละเป็นชีวิตจิตใจ ดังที่สุเมธดาบส อุปมาไว้ว่า เห็นคนขาดแคลนไม่ว่าจะต่ำทรามสูงส่งและปานกลาง ก็จงให้ทานให้หมดเหมือนหม้อน้ำที่เขาคว่ำปากไว้ แต่พระภิกษุภิกษุณีก็ได้ย่ำว่า ในกรณีของชาวโลก ก็คงไม่ถึงกับให้ทานเหมือนพระโพธิสัตว์คือให้แบบหมดตัว ควรใช้แนวคิดนี้ไปในทำนองว่า จะให้ทานอย่างต่อเนื่องไม่ให้ขาดตอนไปทุกวันๆ มากกว่า

ศีล เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความหยาบคายทั้งทางกาย วาจา และใจ การบำเพ็ญศีลบารมีคือการรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยทั้งในแง่ของศีล รวมไปถึง กฎหมายบ้านเมือง มารยาททางสังคม เพื่อให้ไม่ให้เราไปทำความเดือดร้อนให้คนอื่น

เนกขัมมะ เป็นสิ่งที่ช่วยตัดใจออกจากกาม ตลอดจนความสุขทางเนื้อหนัง ซึ่งเปรียบเหมือนเครื่องพันธนาการ อย่างน้อยชาวโลกทั่วไป ก็ควรรหาโอกาสถือศีล 8

ปัญญา เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความไม่รู้ อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพ้นทุกข์

วิริยะ คือ ความไม่กลัวต่ออุปสรรคต่างๆ มีความเพียรอย่างขีงยวดที่จะปรับปรุงแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง

ขันติ คือ การสร้างความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ รักษาใจให้หนักแน่นต่อการบำเพ็ญบารมี

สัจจะ คือ ความจริงใจต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขนิสัยโลเลให้หมดไป

อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่นอย่างเด็ดเดี่ยว วางเป้าหมายในการทำความดีไว้อย่างแน่วแน่มั่นคง ไม่ออกนอกเส้นทางที่วางไว้นั้น

มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า สัจจบารมีจะอยู่คู่กับอธิษฐานบารมี คือ เมื่อตั้งเป้าหมายไว้แล้วต้องทำให้จริง

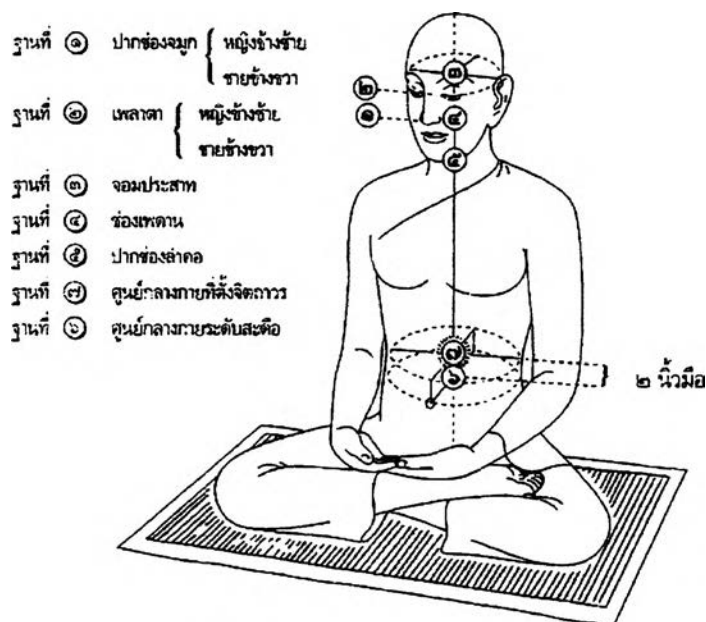
เมตตา คือการสร้างความน่าเข้าใกล้ให้กับผู้คนรอบข้าง อุปมาดังสายน้ำในแม่น้ำ ที่แผ่ความเย็นไปเสมอกันทุกหนทุกแห่ง

อุเบกขา คือความวางใจให้เป็นกลาง สงบ ราบเรียบ อุปมาดังแผ่นดิน ย่อมวางเฉยทั้งในของที่สะอาดและไม่สะอาด

พระภิกษุท้าววิริยคุณท่านสรูปสั้นๆ อีกว่า บารมีเปรียบเสมือน 'เสาค้ำใจ'

จ) ความสำคัญของบารมี กับ ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ด และธรรมกาย

สำหรับหัวข้อนี้ จะเป็นการขยายความในแนวทางของวัดพระธรรมกาย หรือกล่าวโดยรวมได้ว่า สำนักธรรมกาย โดยเฉพาะ คือ ท่านกล่าวว่า การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ทศ จะช่วยให้ตะล่อมใจเข้าสู่ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ดได้ง่าย ซึ่งศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ดและฐานที่ตั้งอื่นๆ ของใจ ตามแนวทางของสำนักธรรมกาย แสดงดังภาพที่ 4³⁶

ภาพที่ 4 ฐานที่ตั้งของใจ ตามแนวทางของสำนักธรรมกาย

³⁶ภาพจาก พระภิกษุท้าววิริยคุณ (เผด็จ ทัดตชีโว), พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ (กรุงเทพฯ: นฤมิต โชล(เพชร), 2546), หน้า 337.

ซึ่งเมื่อใจไม่ติดเครื่องล่อหลอกภายนอก ใจก็จะกลับเข้าภายใน เมื่อวางใจเข้าสู่ ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ด ก็จะเข้าถึงธรรมกาย

ฉ) เครื่องล่อหลอกของมนุษย์มีอะไรบ้าง และแก้ไขโดยการบำเพ็ญบารมีอย่างไร

ในหัวข้อนี้ ท่านได้แสดงถึงเครื่องล่อหลอกของมนุษย์ ที่ทำให้ติดอยู่ในสังสารวัฏ ไม่สามารถเข้าสู่ศูนย์กลางกายได้ ด้วยการแก้ไขโดยการบำเพ็ญบารมี ซึ่งเป็นการจับคู่กันระหว่าง เครื่องล่อหลอกภายนอกกับการแก้ไขด้วยบารมีทั้ง 10 ประการ กล่าวคือ

1. ทรัพย์สมบัติต่างๆ ที่เกินความจำเป็น ทำให้ใจเกิดความเป็นห่วง วิธีแก้คือ บำเพ็ญทานบารมี หมั่นทำทานโดยการเอาสมบัติส่วนที่เกินจำเป็นมาทำ
2. ความมั่งงายของตนเอง ทำให้สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น วิธีแก้คือ บำเพ็ญศีลบารมี ให้เกิดความระมัดระวังกาย/วาจา/ใจ
3. เรื่องของกาม ความรักสวयรักงาม ทำให้ใจไม่เข้าสู่ศูนย์กลางกาย วิธีแก้คือ บำเพ็ญ เนกขัมมบารมี ออกบวช หรือ หมั่นรักษาศีล 8
4. การขาดโยนิโสมนสิการ จับแง่คิด มุมมอง ไม่ถูก วิธีแก้คือ บำเพ็ญปัญญาบารมี
5. ความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าปรับปรุงตนเอง วิธีแก้คือ บำเพ็ญวิริย บารมี คือ กล้าที่จะปรับปรุงตนเองและสิ่งรอบข้างอย่างมีเหตุผล
6. ความรู้สึกหงุดหงิดเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกับคนอื่น ทำให้ใจหลุดออกจาก ศูนย์กลางกาย วิธีแก้คือ บำเพ็ญขันติบารมี
7. ความกลัวเสียหน้า ไม่ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำผิดพลาด ทำให้ต้องโกหก วิธีแก้คือ บำเพ็ญสังขบารมี พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ทำอย่างไรพูดอย่างนั้น
8. ความข้อย้อในการทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายเมื่อพบกับอุปสรรค วิธีแก้คือ บำเพ็ญอธิษฐานบารมี ซึ่งทำให้เป็นผู้ไร้กังวล ทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ
9. การผูกใจเจ็บ ไม่รู้จักการให้อภัย วิธีแก้คือ บำเพ็ญเมตตาบารมี
10. ความหวั่นไหวไปในโลกธรรม 8 วิธีแก้คือ บำเพ็ญอุเบกขาบารมี

จากพระธรรมเทศนาของพระราชภาวนาวิสุทธิ และพระภาวนาวิริยคุณ ดังกล่าวข้างต้น สรุป ในเบื้องต้นได้ว่า บารมีตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกายนั้น แบ่งเป็น 2 นัยหลักคือ นัยที่เป็น เหตุ และนัยที่เป็นผล ดังนี้

ก) นัยที่เป็นเหตุ บารมี คือ ข้อปฏิบัติ 10 ประการ ที่กระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดชีวิต มี 3 ระดับคือ บารมีธรรมดา อุปบารมี และปรมัตถบารมี นั้นหมายถึงการปฏิบัติเมื่อถึงที่สุดคือการเอาชีวิตตนเองเป็นเดิมพัน โดยหากผู้ใดมีความปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้า ก็จะต้องสร้างบารมีมากกว่าผู้ปรารถนาเป็นพระอรหันต์ในระดับสาวก

ข) นัยที่เป็นผล คือ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของชีวิต หมายถึงบุญที่มีคุณภาพพิเศษเต็มเปี่ยมสามารถเป็นพื้นฐานที่จะปฏิบัติธรรมทำให้กิเลสหมดไปจนบรรลุอรหัตผลได้

โดยแนวทางของวัดพระธรรมกายคือ ให้ความสำคัญของการสร้างบารมี มากกว่าการทำมาหากินเพื่อใช้ชีวิตในทางโลกแบบทั่วไป ซึ่งก็ไม่ใช่จะทำให้ตัดขาดจากกิจกรรมทางโลก คือให้ทำควบคู่กันไป แต่ให้วางแนวทางของชีวิตของตนไว้ในตามนั้น

และในคำสอนเรื่องการบำเพ็ญบารมีนี้ ทางวัดพระธรรมกายได้มีการขยายความลงไปอีกว่า มีผลต่อการปฏิบัติธรรม คือ การบำเพ็ญบารมีทำให้ใจไม่ติดอยู่กับเครื่องหล่อลอยภายนอก สามารถปฏิบัติธรรมเข้าสู่ศูนย์กลางกาย จนกระทั่งเข้าถึงธรรมกายได้ อันสรุปมาเป็นคำขวัญดังที่กล่าวมาแล้วว่า *‘เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต’*

3.3 การสร้างบารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย

ผู้วิจัยขอสรุปความจากบทสัมภาษณ์ พระภิกษุภิกษุณี (เผด็จ ทัดตชีโว) รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย³⁷ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการสร้างบารมีตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

³⁷ สำหรับหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้รับความเมตตาอย่างสูงจากพระภิกษุภิกษุณี อนุญาตให้ผู้วิจัยได้กราบเรียนสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องบารมีนี้โดยตรง เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2547 และกราบเรียนสัมภาษณ์เพิ่มเติมเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2548 ซึ่งบทสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นบทสัมภาษณ์ที่จัดเป็นหัวใจของงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นการให้ความเห็นของบุคคลระดับผู้นำของวัดพระธรรมกาย ซึ่งจัดเป็นข้อมูลของวัดพระธรรมกายในระดับปฐมภูมิโดยตรง ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ค

3.3.1 แนวทางการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

สำหรับหัวข้อนี้ พระภิกษุสงฆ์ท่านได้อธิบายอย่างละเอียด ซึ่งมีหัวข้อย่อยคือ

ก) บารมีในเชิงปฏิบัติมี 2 มุมมองคือ บารมี คือ บุญที่มีคุณภาพพิเศษอันเกิดจากการอุทิศชีวิตไปสร้างบุญมา และบารมี คือ นิสสัยการเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการสร้างความดีหรือสร้างบุญ

ข) ความจำเป็นที่จะต้องสร้างบารมี คือการแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง ที่สั่งสมมาข้ามภพข้ามชาติ โดยท่านได้เปรียบนิสัยเหมือนกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ทำงานในด้านการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ซึ่งโปรแกรมเมอร์ (คนเขียนโปรแกรม) ก็คือแต่ละคนนั่นเอง

นิสัยที่ไม่ดีเกิดจากสิ่งที่มาบีบคั้นใจคือ กิเลส 3 พวกใหญ่ๆ ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ที่ทำให้เกิดการยึดติด ย้ำพูด ย้ำทำในทางที่ไม่ดี จนสั่งสมกลายเป็นโปรแกรมที่ไม่ดีติดตนมา วิธีแก้ก็คือให้ยึดติด ย้ำพูด ย้ำทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลส 3 ตัวนั้น คือ ทาน แก้ไขโลภะ สติ แก้ไขโทสะ และภาวนา แก้ไขโมหะ

แต่โดยทั่วไป เวลาที่คนเราทำความไม่ดี มักจะเอาชีวิตเป็นเดิมพันไปทำ แต่ทำความดีมักจะไม่ทำเช่นนั้น จึงไม่สามารถแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีได้ ซึ่งหากต้องการแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีอย่างจริงจัง (เพราะนิสัยไม่ดีทำให้ชีวิตของตนเองและผู้อื่นต้องเดือดร้อน) ก็จะต้องทำความดีโดยการเอาชีวิตเป็นเดิมพัน นั่นคือ การสร้างบารมี

ค) หัวข้อนี้เป็นประเด็นน่าสนใจ กล่าวคือ ท่านได้กล่าวว่า วัดพระธรรมกายสอนเรื่องการสร้างบารมี โดยสรุปย่ออยู่ในรูปของ ทาน สติ และภาวนา โดยทานบารมี คือการทำทานแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน สติบารมีและเนกขัมมบารมี คือการรักษาจิตแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ส่วนบารมีอีก 7 ประการ คือ ปัญญา สัจจะ วิริยะ ขันติ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา จัดอยู่ในการทำภาวนาแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ซึ่งในแง่ของท่าน สติ เนกขัมมะ บารมี ผู้วิจัยมีความเห็นว่าพอจะมองภาพออก แต่บารมีอีก 7 ข้อ ที่จัดอยู่ในภาวนานั้น เป็นสิ่งที่น่าศึกษา ผู้วิจัยจึงจะขยายความในส่วนนี้ กล่าวคือ

ปัญญาบารมีนั้น ท่านกล่าวว่า “เพราะฉะนั้น อยากรู้ปัญญา บทสรุปสุดท้ายต้องภาวนามยปัญญา การหาครูเป็นเรื่องการเอาทฤษฎีดีๆมา แล้วลงมือปฏิบัติ ได้ครูกำกับแล้ว ตนเองปฏิบัติเอง ปฏิบัติไปก็ก้าวสู่ภาวนามยปัญญา นี่คือนิยามบารมีตัวจริง”

วิริยะบารมีและขันติบารมีนั้น ท่านอธิบายในลักษณะที่ว่า จะต้องอาศัยกำลังใจในการกระทำ ซึ่งกำลังใจจะเกิดขึ้นได้เต็มที่ก็ด้วยการภาวนา โดยความแตกต่างระหว่างวิริยะ

กับขันติคือ “วิริยะเป็นลักษณะลุยเดินหน้า แต่เมื่อเจออุปสรรคต้องเอาขันติมาใช้ เดินหน้าต่อไม่ได้ แต่ก็ไม่ถอยแม้ครึ่งก้าว ปักหลักอยู่ตรงนั้นพยายามต่อไป”

สัจจบารมี คือความจริงใจที่จะสร้างบารมีเพื่อให้เข้าถึงธรรมะภายในตน ซึ่งจะเข้าถึงได้ก็ด้วยการทำภาวนา

อธิษฐานบารมี คือการวางแผนสร้างบารมีแบบข้ามภพข้ามชาติ จะวางแผนได้ รัศมุตต้องระลึกชาติได้ นั่นหมายถึงญาณทัสนะต้องเกิด ซึ่งการภาวนาต้องดีมาก

เมตตาบารมี ถึงที่สุดคือการแผ่เมตตาในสมาธิ ซึ่งการภาวนาต้องดี

อุเบกขาบารมี สุขยอดของอุเบกขาคือการทำภาวนา

ถึงตรงนี้ กล่าวได้ว่า วิธีการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย ที่ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติตน และเผยแผ่ ได้สรุปลงย่ออยู่ในรูปของบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา แต่เป็นการกระทำแบบ(ตั้งใจ)เอาชีวิตเป็นเดิมพัน และทำอย่างต่อเนื่องให้กลายเป็นนิสัยที่ดี เพื่อแทนที่นิสัยที่ไม่ดีให้หมดไป

3.3.2 คำขวัญ ‘เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต’

พระภาวนาวิริยคุณอธิบายโดยสรุปว่า เป้าหมายชีวิตของคนเราคือหมอกกิเลสเข้านิพพาน ซึ่งคือการบรรลुธรรมกายเป็นขั้นๆ ไป จนกระทั่งบรรลุธรรมกายอรหัตต์ ซึ่งการบรรลुได้จะต้องสร้างบารมีไปตามลำดับ เพราะเมื่อมีบารมีมากเข้าๆ แล้ว หย่อนคือการติดอยู่ในภพ ก็จะทำอะไรไม่ได้ ซึ่งความตอนนี้ เพื่อความชัดเจนผู้วิจัยขอยกคำกล่าวของท่านส่วนหนึ่งในบทสัมภาษณ์มาดังนี้³⁸

“เกิดมาสร้างบารมี จากสิบเหลือสาม สร้างบารมีไปทำไม อย่างน้อยก็ไปเอาธรรมะเบื้องต้นมา เรียกว่า ธรรมกาย ก็ได้ ไปเอามา เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว อย่างอื่นเดี๋ยวจะได้ไปเองยิ่งๆ ขึ้นไป เพราะเมื่อบารมีทั้งสิบหักแค้นแล้ว นี่ก็ฐานที่จะทำให้มรรคมงคลแปดสมบูรณ์ เพราะบอกว่า บารมีทั้งสิบประการ ที่ย่อมาแล้วเหลือสาม จริงๆ ก็คือ การ

³⁸ ุรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ก ข้อ 2

ปฏิบัติมรรคมืองค์แปดเบื้องต้นนั่นเอง

มรรคมืองค์แปดมีอะไร ไล่ตั้งแต่สัมมาทิฐิ จนถึงสัมมาสมาธิ พอย่อเสร็จแล้วเหลือ ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วจะหนีไปไหนกับ ทาน ศีล ภาวนา ก็ตัวเดียวกันนั่นแหละ เพียงแต่เบื้องต้นกับเบื้องปลาย เมื่อเบื้องต้นเราได้เคียงมรรคมืองค์แปดเราก็ได้ มรรคมืองค์แปดได้ ทำไมธรรมะเราจะไม่ได้ แน่นอน มรรคมืองค์แปดก็มีแก่กล้ากันไปตามลำดับๆ บารมีขนาดนี้ ก็จะได้มรรคมืองค์แปดระดับนี้ เมื่อมรรคมืองค์แปดระดับนี้ ก็พอจะได้ธรรมะระดับนี้ เช่นได้ โศตรกฺขุคคฺค ถ้าบารมีแก่ขึ้น มรรคมืองค์แปดแก่กล้าขึ้น มันก็เกินจากโศตรกฺขุคคฺค เข้าสู่พระโศดาบัน มันก็ไปตามลำดับขั้นของมัน เพราะฉะนั้น ธรรมกายเป้าหมายชีวิตใช้ เกิดมาสร้างบารมีใช้ ส่วน ธรรมกายคืออะไร ไปดูชะว่าธรรมะคืออะไร”

กล่าวได้ว่า การสร้างบารมีคือวิธีการที่เป็นพื้นฐานต่อการปฏิบัติมรรคมืองค์แปด ส่วน ธรรมกาย คือผล

3.3.3 การสอนและฝึกบุคคลากรภายในวัด กับสาธุชนภายนอกวัด มีความแตกต่างกันหรือไม่
ต่อคำถามนี้ ท่านได้กล่าวว่าความจริงแล้วขึ้นอยู่กับบุคคล เพราะในสมัยพุทธกาล ก็มีพระโศดาบันอยู่หลายท่านที่ไม่ได้บวช เช่น นางวิสาขา อนาถบิณฑิกะเศรษฐี พระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น แต่โดยภาพรวมแล้ว สาธุชนภายนอกโดยทั่วไป ยังมีห่วงอยู่มาก ในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องครอบครัว เรื่องทำมาหากิน ซึ่งทำให้การสร้างบารมีทำได้ในระดับหนึ่ง

แต่การมาอยู่ที่วัด อุบาสก อุบาสิกา ก็ถือศีลแปด บวชเป็นพระ เป็นเณร ก็ปฏิบัติตามพระวินัย ไม่มีห่วงมากเหมือนบุคคลภายนอก ก็ทำให้เบาใจ มีโอกาสฝึกตัวได้มาก และเมื่ออยู่เป็นหมู่คณะ ท่านใช้คำว่า “พลังสามัคคีจะช่วยดึงให้ใจอยู่ในบุญ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่ตลอดเวลา” ทำให้มีโอกาสสร้างบารมีให้ยิ่งขึ้นไป แต่ก็ขึ้นอยู่กับวิริยะของแต่ละบุคคลด้วย อย่างไรก็ตาม เนกขัมมบารมีก็จะได้ไปโดยปริยาย และเนื่องจากกิจวัตรประจำวันที่ลือชื่อไว้ คือ เช้ามีคฤกษณ์มาไหว้พระ ทำสมาธิ กลางวันทำงานที่มีในวัด พร้อมๆกับรักษาใจไปด้วย ความก้าวหน้าของบารมีก็จะยิ่งมากขึ้น

3.3.4 การสร้างบารมีในแง่ของพระโพธิสัตว์

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ส่วนหนึ่งที่วัดพระธรรมกาย เน้นการสร้างบารมีอย่างเต็มที่ คือมากกว่าภาพรวมของวัดในพุทธศาสนาเถรวาททั่วไป น่าจะเป็นเพราะการปรารถนาพุทธภูมิของบุคคลระดับผู้นำภายในวัดหรือไม่ ผู้วิจัยจึงเรียนถามพระภิกษุภิกษุณีเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายคำถามด้วยกัน สรุปได้ว่า ทางวัดมีเป้าหมายเช่นนั้นจริง โดยมีเป้าหมายในการสร้างบารมีเพื่อปรารถนาพุทธภูมิให้ยิ่งกว่าที่เคยมีปรากฏในคัมภีร์ คือยิ่งกว่าพระวิริยธิดพุทธเจ้า ซึ่งบำเพ็ญบารมีถึงประมาณแปดสิบสองโขย โดยทางวัดใช้คำว่า ‘ที่สุดแห่งธรรม’ โดยท่านก็ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับคำนี้โดยตรง แต่บอกโดยอ้อมว่า “เออว่า อย่างน้อยสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เราว่า มีแสนโกฏิจักรวาลอยากจะขึ้นไปให้หมด ในอดีตไม่เคยหมด ถ้าหมดวันนี้เราคงไม่ได้นั่งอยู่ตรงนี้ มันยังไม่เคยหมด อยากจะขึ้นไปให้หมด และใครที่จะขึ้นไปให้หมดต้องไปให้ถึงที่สุด ไม่งั้นไปไม่หมด”

และสำหรับสาธุชนทั่วไป สอนให้สร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์หรือไม่ นั่น ท่านได้กล่าวโดยสรุปว่า ทางวัดสอนให้ทุกคนตั้งเป้าหมายไว้สูงเช่นนั้น แต่จะไปถึงหรือไม่ก็ไม่ได้ดำเนินแล้วแต่บุคคลไป

3.4 กิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องบารมี และการสร้างบารมี ของวัดพระธรรมกาย

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุภิกษุณี ³⁹ ผู้วิจัยได้กราบเรียนถามท่านว่า กิจกรรมทุกอย่างของวัดพระธรรมกายรองรับแนวทางการสร้างบารมีหรือไม่ ซึ่งท่านกล่าวตอบว่าใช่ และจากแนวทางการสร้างบารมีซึ่งท่านได้อธิบายว่า จากบารมี 10 ประการ ในทางปฏิบัติแล้วกระทำในรูปแบบของทาน ศีล และภาวนา แสดงให้เห็นชัดเจนว่า กิจกรรมเผยแพร่ศาสนาของวัดพระธรรมกาย ล้วนสะท้อนแนวคิดเรื่องบารมีและการสร้างบารมีทั้งสิ้น ตั้งแต่คำขวัญว่า ‘เราเกิดมาสร้างบารมี’ จนกระทั่งถึงวิธีการต่างๆ ที่คิดขึ้นมา ซึ่งกิจกรรมของวัดในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ทั้งการจัดกิจกรรมภายในวัด และภายนอกวัด ซึ่งข้อสังเกตคือ ทางวัดพระธรรมกายไม่ปฏิเสธสื่อที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ โดยจะหาวิธีที่จะนำมาใช้อยู่เสมอ เช่น ในปัจจุบัน มีการเผยแพร่ธรรมะผ่านดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต

³⁹ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เอง สรุปลความแนวทางกิจกรรมของทางวัดได้ว่า พยายามจะทำตามแนวทางในพุทธกาล กล่าวคือ ในด้าน ทาน ก็คือตัวอย่างจาก อนาถบิณฑิกะเศรษฐี สร้างวัดพระเชตุวัน หรือ อุบาสิกาวีสาขา สร้างวัดบุพพาราม ซึ่งล้วนแต่ใช้เงินเป็นจำนวนมาก และในแง่ของความใหญ่โตของสถานที่ ก็เป็นไปตามจำนวนคนที่มาใช้สอย กล่าวคือ แนวทางของพุทธศาสนาเถรวาท ก็มีได้ปฏิเสธ การบริจาคทานเป็นจำนวนมาก หรือ การก่อสร้างศาสนสถานที่ใหญ่โตแต่ประการใด

ในด้านศีล ทางวัดมีกิจกรรมสนับสนุนการบวชเณร และพระภิกษุ อย่างต่อเนื่อง และในด้านของประชาชนทั่วไป ก็สอนให้รักษาศีล 5 ให้เป็นปกติ และรักษาศีล 8 ตามเวลาอันควร เช่น วันพระ เป็นต้น

ในด้านภาวนา ทางวัดมีกิจกรรมส่งเสริมการเจริญภาวนาในทุกๆวัน เช่น การเผยแผ่ธรรมะผ่านดาวเทียม ที่เรียกว่า ‘จานดาวธรรม’ ซึ่งมีช่วงเวลาการเจริญภาวนาในทุกๆวัน การเจริญภาวนาในช่วงเช้าของทุกวันอาทิตย์ เป็นต้น

มีกิจกรรมหนึ่งที่ทางวัดสอนให้ประชาชนทั่วไปกระทำ เพื่อการสร้างบารมีในชีวิตประจำวัน คือ⁴⁰

- “ 1. เช้าไคยังไม่ได้ให้ทาน เช้านั้นอย่าเพิ่งกินข้าว
2. วันไคยังไม่ได้ตั้งใจรักษาศีล วันนั้นอย่าเพิ่งออกจากบ้าน
3. คีนไคยังไม่ได้สวคมนต์ เจริญสมาธิภาวนา คีนนั้นอย่าเพิ่งเข้านอน”

และหากพิจารณากิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นทั้งหมด สามารถจัดกลุ่มกิจกรรมได้ดังนี้⁴¹

⁴⁰ พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท” (กรุงเทพฯ: กราฟิเคอาร์ท 28, 2533), หน้า 41.

⁴¹ ผู้วิจัยจัดกลุ่มกิจกรรมและนำเสนอรายละเอียด โดยเรียบเรียงจากข้อมูลในเว็บไซต์ของวัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกาย คือ <http://www.dhammadakaya.or.th> ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หัวข้อ ‘กิจกรรม’ (Activities) และ ‘งานบุญ’ (Events)

- ก) งานบุญวันอาทิตย์
 - ข) งานบุญใหญ่ประจำปี
 - ค) การถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน
 - ง) โครงการปฏิบัติธรรม
 - จ) โครงการฝึกอบรมธรรมทายาท
 - ฉ) โครงการฝึกอบรมศีลธรรมและสมาธิ
 - ช) งานวิชาการ
 - ซ) โครงการความร่วมมือ
 - ฌ) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
- โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดคือ

3.4.1 งานบุญวันอาทิตย์

เป็นกิจกรรมที่มีมาตั้งแต่แรกเริ่มสร้างวัด โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการนำสาธุชนมาร่วมกันปฏิบัติธรรม ซึ่งสถานที่ในปัจจุบันคือ ‘สภาธรรมกายสากล’ ที่ตั้งอยู่ในวัด โดยมีพระอาจารย์เป็นผู้นำในการสอนวิธีการทำสมาธิตามแนวทางของสำนักธรรมกาย

การดำเนินการนั้น แบ่งเป็นภาคเช้าและภาคบ่าย โดยภาคเช้ามีกิจกรรมคือ การดักบาตร สวดมนต์ อาราธนาศีล เจริญสมาธิภาวนา และถวายสังฆทาน ส่วนในภาคบ่ายจะมีการพูดคุยกับสาธุชนที่ได้รับผลจากการสร้างบารมีตามกิจกรรมต่างๆที่ทางวัดจัดขึ้น และการฟังพระธรรมเทศนา

ผลที่ได้คือ มีสาธุชนมาร่วมปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนในปัจจุบันถ้าเป็นวันอาทิตย์ต้นเดือน จะมีผู้มาปฏิบัติธรรมประมาณ 30,000 คน และวันอาทิตย์อื่นประมาณ 10,000 คน

กล่าวได้ว่า กิจกรรมนี้เน้นที่การสร้างบารมีแบบภาวนา (ปัญญา, วิริยะ, ขันติ, สัจจะ, อธิษฐาน, เมตตา และอุเบกขา) โดยมีทาน และศีล (ศีล และ เนกขัมมะ) เป็นส่วนประกอบ⁴²

⁴²ผู้วิจัยสรุปการสร้างบารมีตามวิธีการของทางวัดพระธรรมกาย คือ ย่นย่อการสร้างบารมี 10 ประการให้อยู่ในรูปของบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ทำแบบ(ตั้งใจ)เอาชีวิตเป็นเดิมพัน และทำอย่างต่อเนื่อง ให้กลายเป็นนิสัยที่ดี

3.4.2 งานบุญใหญ่ประจำปี

เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการมาปฏิบัติธรรมร่วมกันของพระสงฆ์และสาธุชน ในวันสำคัญต่างๆ ณ ‘สภာธรรมกายสากล’ และลานธรรม ‘มหาธรรมกายเจดีย์’ ซึ่งจะคล้ายกับงานบุญวันอาทิตย์ แต่การจัดกิจกรรมจะมีรายละเอียดมากกว่า

การดำเนินการคือ ในภาคเช้าจะมีกิจกรรมคล้ายกับในงานบุญวันอาทิตย์ แต่ในกิจกรรมภาคบ่าย (รวมถึงภาคค่ำในบางงาน) จะเน้นในการให้พระสงฆ์และสาธุชนได้มีส่วนร่วม เช่น พิธีมุทิตาสักการะพระภิกษุ สามเณร เปรียญธรรม 9 ประโยค หรือ การให้สาธุชนได้มีส่วนร่วมในงานก่อสร้างถาวรวัตถุที่ได้มีการบอกรับบุญในการระดมทุนมาเป็นระยะๆ เช่น พิธีร่วมกันเททองหล่อพระธรรมกายประจำตัวเพื่อประดิษฐาน ณ มหาธรรมกายเจดีย์ พิธียกยอดมหาวิหารผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย (พระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ) เป็นต้น⁴³

สำหรับวันงานบุญใหญ่ประจำปี ทางวัดจะกำหนดไว้ล่วงหน้า เช่นในปีพ.ศ. 2548 จะมีงานบุญใหญ่ประจำปี ดังนี้

1 มกราคม	ตรุษศิวะปีใหม่
23 กุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา
22 เมษายน	วันคุ้มครองโลก (Earth Day)
22 พฤษภาคม	วันวิสาขบูชา
8 สิงหาคม	วันสมาธิโลก (World Meditation)
18 กันยายน	วันครูธรรมกาย (วันคล้ายวันเข้าถึงพระธรรมกายของพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ปุชนิยาจารย์ของวัดพระธรรมกาย ณ อุโบสถวัดโบสถ์บน บางคูเวียง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10)
6 พฤศจิกายน	วันทอดกฐิน

⁴³สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์ของวัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกาย หัวข้อ ‘งานบุญ’ http://www.dhammadharma.or.th/thai/events/upcoming_events.html ซึ่งจะมีรายละเอียดของกำหนดการและประมวลภาพวันงานต่างๆ ย้อนหลังไปถึงปีพ.ศ. 2543

ผลการดำเนินงานคือ ปัจจุบันได้มีพระสงฆ์และสาธุชนมาร่วมกันปฏิบัติธรรมกว่า 100,000 คน (ข้อมูลจากเว็บไซต์คือ 70,000 ถึง 150,000 ซึ่งเป็นข้อมูลเดิม เพราะจะมีผู้ปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในทุกปี) ซึ่งเป้าหมายของทางวัดพระธรรมกายคืออย่างน้อย 1,000,000 คน โดยเตรียมการสร้างวิหารคด และลานธรรมมหาธรรมกายเจดีย์ ไว้เพื่อรองรับจำนวนผู้มาปฏิบัติธรรมประมาณจำนวนนี้

กิจกรรมนี้เน้นที่การสร้างบารมีแบบภาวนา และทาน โดยมีศีล เป็นส่วนประกอบ

3.4.3 การถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน

เป็นกิจกรรมในการเชิญสาธุชนร่วมเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน แต่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรกว่า 1,000 รูป ที่อยู่ในวัดพระธรรมกาย ณ ‘หอฉัน คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง’

การดำเนินงานจะมีทุกวันจันทร์ถึงเสาร์ (แต่รับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารได้ทุกวัน โดยติดต่อที่สำนักโภชนาการของวัดพระธรรมกาย) โดยเริ่มพิธีตั้งแต่เวลา 10.30 น. ถึง 12.00 น.ซึ่งมีรายละเอียดคือ

- 10.30 น. คณะสงฆ์มาตั้งศูนย์กลางพิธี ตัวแทนทานบดี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กล่าวคำอาราธนาศีล กล่าวคำถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน คณะสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์
- 11.00 น. ทานบดีถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์
- 11.10 น. รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
- 11.45 น. ทานบดีถวายดอกไม้เครื่องไทยธรรม
- 12.00 น. คณะพระภิกษุสงฆ์และสามเณรให้พร เสร็จพิธีถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน

กิจกรรมนี้ปรากฏว่ามีผู้ร่วมเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารมากมาย เป็นหลักประกันในเรื่องโภชนาการให้กับพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดพระธรรมกายที่มีกว่า 1,000 รูป ได้เป็นอย่างดี

เห็นได้ชัดว่าเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างทานบารมี โดยมีศีล และภาวนา เป็นส่วนประกอบ

3.4.4 โครงการปฏิบัติธรรม

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สนับสนุนให้สาธุชนได้มีโอกาสมาปฏิบัติธรรมร่วมกัน โดยแบ่งเป็น 3 โครงการคือ

ก) ปฏิบัติธรรมสาธุชน⁴⁴

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ใช้เวลาในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือช่วงปิดเทอม มาปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ พร้อมกับมีพระอาจารย์และพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาในการปฏิบัติธรรมในบรรยากาศที่เป็นกันเองภายในวัด

การดำเนินงานคือ จัดปฏิบัติธรรมเป็นรุ่น โดยแบ่งเป็น ปฏิบัติธรรม 3 วัน (ศุกร์, เสาร์ และอาทิตย์) และ ปฏิบัติธรรม 5 วัน (จันทร์-ศุกร์) สำหรับบุคคลทั่วไปอายุระหว่าง 15 - 60 ปี ที่สนใจการปฏิบัติธรรม โดยมีค่าใช้จ่ายคือ ค่าอาหารและปานะ สำหรับปฏิบัติธรรม 3 วัน เท่ากับ 200 บาทต่อคน และปฏิบัติธรรม 5 วัน เท่ากับ 600 บาทต่อคน

กิจกรรมในหนึ่งวันมีดังนี้

04.30 น.	ตื่นนอน
05.00 น.	สวดมนต์ทำวัตรเช้า / นั่งสมาธิ
06.00 น.	ตักบาตร
06.30 น.	ออกกำลังกาย
07.15 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.45 น.	ปฏิบัติธรรม
11.15 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.30 น.	ปฏิบัติธรรม
16.00 น.	สวดมนต์ทำวัตรเย็น
16.30 น.	โยคะเพื่อสุขภาพ / ปานะ
18.00 น.	ร่วมพิธีบูชาพระมหาธรรมกายเจดีย์ / มหาปูชนียาจารย์

⁴⁴เรียบเรียงข้อมูลจาก <http://www.dhammadakaya.or.th/thai/activities/html/weekend2.html>

- 19.00 น. ปฏิบัติธรรม ณ บ้านแก้วเรือนทองคุณยาย
 21.00 น. ร่วมพิธีพิมพ์พระธรรมกาย รุ่น "บรรลुธรรม"
 21.30 น. พักผ่อน

ข) ปฏิบัติธรรมพิเศษ⁴⁵

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กัลยาณมิตร⁴⁶ ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ในสถานที่และบรรยากาศที่เหมาะสม โดยมีพระอาจารย์และพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สามารถเข้าถึงธรรมได้โดยง่าย

การดำเนินงานคือ จัดปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ (สวนพนาวัฒน์ จังหวัดเชียงใหม่, ภูเรือ , เขาใหญ่) เป็นรุ่นๆ รุ่นละ ๑ สัปดาห์ ต่อเนื่องกันไปตลอดปี สำหรับกัลยาณมิตรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร พร้อมค่าเดินทางไป-กลับ ณ สถานที่ต่างๆคือ สวนพนาวัฒน์ 2,000 บาท ต่อคน ภูเรือ 1,500 บาทต่อคน เขาใหญ่ 2,500 บาท ต่อคน

กิจกรรมในหนึ่งวันมีดังนี้

- 04.30 น. ตื่นนอน
 05.00 น. นั่งสมาธิ สวดมนต์ทำวัตรเช้า
 06.20 น. ออกกำลังกาย เกมกลุ่มสัมพันธ์
 07.20 น. รับประทานอาหารเช้า
 08.50 น. ฟังธรรม นั่งสมาธิ
 11.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน พักผ่อน
 13.20 น. ฟังธรรม นั่งสมาธิ
 16.00 น. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติธรรม
 16.30 น. คิมน้ำปานะ พักผ่อน

⁴⁵เรียบเรียงข้อมูลจาก <http://www.dhammadkaya.or.th/thai/activities/html/weeklong.html>

⁴⁶คำว่า 'กัลยาณมิตร' ในที่นี้หมายถึง คำเฉพาะที่ทางวัดพระธรรมกายใช้เรียกผู้ที่มาวัดเป็นประจำสม่ำเสมอ ทั้งชายและหญิง

18.20 น.	ฟังธรรม ทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ
21.00 น.	ดื่มน้ำปานะ พักผ่อน

ค) สมาธิแก้ว⁴⁷

มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมให้กับชายหรือหญิงโสด อายุระหว่าง 18 - 35 ปี ที่กำลังศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพื่อให้มีโอกาสได้รู้จักสมาธิ มีสมาธิ และใช้สมาธิเป็นเครื่องดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สุข ความเจริญ ทั้งทางโลก และทางธรรม สามารถเพิ่มพูนบุญบารมีให้สูงส่งยิ่งขึ้นไป

การดำเนินงานคือ จัดปฏิบัติธรรม ณ หมู่บ้านปฏิบัติธรรม วัดพระธรรมกาย ซึ่งในหนึ่งปี จะเปิดรับสมัคร 2 รุ่น คือ รุ่นภาคฤดูร้อนประมาณเดือนมีนาคม-พฤษภาคม (๓ เดือน) และรุ่นปีการศึกษาเดือนตุลาคม (๓ สัปดาห์) โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสัปดาห์ละ 350 บาทต่อคน

เห็นได้ว่า กิจกรรมปฏิบัติธรรมทั้ง 3 โครงการนี้ จะเน้นการสร้างบารมีประเภทภาวนาเป็นหลัก โดยบารมีประเภทศีล (กำหนดให้ผู้เข้าร่วมโครงการรักษาศีล 8) และทาน เป็นส่วนประกอบ

3.4.5 โครงการฝึกอบรมธรรมทายาท⁴⁸

ในเว็บไซต์ของทางวัด กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของกิจกรรมฝึกอบรมธรรมทายาทดังนี้

“ธรรมทายาทคือใคร

เมื่อ ๓๐ ปีก่อนโน้น

มีคนหนุ่ม ๖๐ คน ได้กระทำการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต เอาตนเองเป็นเครื่องทดสอบ ใช้ห้องแล็บ คือ กลดหลังน้อยบนท้องนาอันวิ้งว้าง แดกระแหง

⁴⁷ เรียบเรียงข้อมูลจาก <http://www.dhammadaya.or.th/thai/activities/html/summer.html>

⁴⁸ เรียบเรียงข้อมูลจาก <http://www.dhammadaya.or.th/thai/activities/html/dhammadayaada.html>

แห่งผาก ณ ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี โดยมุ่งมั่นที่จะแสวงหาสัจธรรม เพื่อขจัดข้อโต้แย้งที่คลงแคลงใจเกี่ยวกับเรื่องฝึกสมาธิหลังจากสมათานธุดงค์ รักษาศีล ๘ ฝึกสมาธิ วันแล้ววันเล่า ท่ามกลางลมร้อนเดือนเมษายนในเวลากลางวัน และน้ำค้างที่หนาวเหน็บยามกลางคืน มีซีได้ต่างแสงนีออน มีกลดเป็นห้องนอน และมีเสื่อกกอีก ๑ ผืน ต่างฟูกไว้พักพิง

๑๕ วันผ่านไป เมื่อสิ้นสุดการอบรม คนหนุ่มทั้ง ๖๐ คน แม้จะเกรียมแดด แต่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พวกเขาได้เรียนรู้ไม่เพียงแต่สิ่งที่อยากรู้ แต่ยังเรียนรู้และได้ทำหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่เคยคิดมาก่อนว่า ตนจะทำได้

จากปากต่อปาก จากเพื่อนสู่เพื่อน จากพี่ถึงน้อง ถ้อยคำเชิญชวนให้เข้ารับ ‘การอบรมธรรมทายาท’ ได้แพร่สะพัดขยายกระจายไป และแล้ว จากวันนั้นถึงวันนี้ เขาวชนอีกนับร้อยนับพันก็ได้มาพิสูจน์ตนเอง

จาก ๖๐ คน ในภาคฤดูร้อนปี ๒๕๑๕ มาเป็นกว่า ๑,๐๐๐ คน ในฤดูร้อนปี ๒๕๑๒ และตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ การอบรมธรรมทายาทได้เพิ่มหลักสูตรเป็นระยะเวลา ๒ เดือน เดือนแรกเป็นการฝึกสมาธิ ฝึกระเบียบวินัย มารยาทเพื่อเตรียมบวช ผู้ที่ผ่านหลักสูตรจึงจะได้บรรพชาอุปสมบทและบำเพ็ญสมณธรรมอีก ๑ เดือน”

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวข้างต้น ในปัจจุบันได้แบ่งเป็น 7 โครงการคือ⁴⁹

ก) ธรรมทายาทรุ่นเข้าพรรษา สำหรับประชาชนชายไทยทั่วไป จบการศึกษาตั้งแต่ระดับ ม. 6 หรือปวช. ขึ้นไป และมีอายุระหว่าง 20-50 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

⁴⁹ข้อมูลนี้ยังไม่รวมกิจกรรมการอุปสมบทพระธรรมทายาทนานาชาติ ที่จัดขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม 2547 เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่เห็นโครงการที่ชัดเจนในเว็บไซต์ จึงอาจเป็นไปได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราวหรืออยู่ในช่วงพัฒนาโครงการ

ข) ธรรมทายาทรุ่นอุดมศึกษา สำหรับชาวไทยที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือจบการศึกษาแล้ว วุฒิ ม.6 ขึ้นไป อายุ 17-35 ปี อบรมประมาณ 2 เดือน ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

ค) มัชฌิมธรรมทายาท สำหรับชาวไทยที่เป็นนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย หรือเทียบเท่า อายุไม่เกิน 17 ปี และได้รับอนุญาตจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร อบรมประมาณ 1 เดือน ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนเมษายน โดยมีค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นในช่วงอบรม 2,500 บาทต่อคน

ง) ยูวธรรมทายาท สำหรับเด็กชายไทยที่เป็นนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับป.5 ถึง ม.1 อายุ 10-12 ปี และได้รับอนุญาตจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร อบรมประมาณ 1 เดือน ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนเมษายน โดยมีค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นในช่วงอบรม 2,500 บาทต่อคน

จ) ธรรมทายาทรุ่นพิเศษ สำหรับผู้ผ่านการอบรมธรรมทายาทมาก่อน อายุ 20-50 ปี อบรม (อุปสมบทโดยไม่ต้องผ่านการรักษาศีล 8 ช่วงหนึ่งแบบโครงการอื่น) ประมาณ 1 เดือนครึ่ง ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

ฉ) ธรรมทายาทหญิง สำหรับหญิงไทยที่เป็นนิสิต นักศึกษา ระดับอุดมศึกษา, ปวส. หรือจบการศึกษาแล้ว อายุ 17-25 ปี อบรม (เฉพาะรักษาศีล 8 ไม่มีการบรรพชา) ประมาณ 2 เดือน ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม ณ ศูนย์พัฒนาเยาวชนอาคารชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ วัดพระธรรมกาย โดยเสียค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นในช่วงอบรม 500 บาทต่อคน

ช) มัชฌิมธรรมทายาทหญิง สำหรับหญิงไทยที่เป็นนักเรียน นักศึกษา (โสด) อายุ 15-18 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า อบรม (เฉพาะรักษาศีล 8 ไม่มีการบรรพชา) ประมาณ 1 เดือนครึ่ง ในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคม ณ ศูนย์พัฒนาอาสาสมัคร วัดพระธรรมกาย โดยเสียค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นในช่วงอบรม 650 บาทต่อคน

กิจกรรมฝึกอบรมธรรมทายาทนี้ ชัดเจนว่าเน้นการสร้างบารมีแบบภavanaและศีล ซึ่งในกรณีของธรรมทายาทชายนั้น มีโอกาสได้สร้างเนกขัมมบารมีด้วย

3.4.6 โครงการฝึกอบรมศีลธรรมและสมาธิ

เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมศีลธรรมและสมาธิให้กับพนักงานในองค์กรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกอบรมระยะสั้นคือหนึ่งอาทิตย์ ซึ่งมีหลายโครงการด้วยกันที่ฝึกอบรมไปแล้ว ตัวอย่างเช่น โครงการอบรมให้กับโรงเรียน/สถาบันการศึกษาต่างๆ โครงการค่ายคุณธรรม โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนต้นแบบ เป็นต้น

ในปัจจุบัน ทางวัดได้เพิ่มเติมกิจกรรมสำหรับปลูกฝังศีลธรรมและสมาธิให้กับประชาชนทั่วไปเป็นประจำทุกวัน ได้แก่ โครงการบ้านกัลยาณมิตร โดยมีคำขวัญว่า ‘มองไปรอบทิศ ให้มีกัลยาณมิตรรอบตัว’ คือการเปิดบ้านให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม แล้วเชิญชวนเพื่อนบ้านและเพื่อนสนิทมาร่วมกันสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม เป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง

จากโครงการบ้านกัลยาณมิตร ได้พัฒนาต่อมาเป็นโครงการเผยแผ่ธรรมะผ่านงานคาเวียม (ทางวัดเรียก งานดาวธรรม) ที่เรียกสั้นๆว่า DMC ซึ่งมีรายการธรรมะรูปแบบต่างๆ ตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีตัวอย่างรายการบางส่วนดังนี้⁵⁰

- สวดมนต์ทำวัตร สามารถสวดมนต์ธรรมะเช้า-เย็น อาราธนาศีล 5 และนั่งสมาธิได้พร้อมๆ กันกับสาธุชนผู้ใจบุญทั่วโลกผ่านทางดาวธรรมได้ทุกวัน
- พุทธประวัติ นำเสนอพุทธประวัติการสั่งสมบารมีและพระพุทธรูปของพระสมณโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ปฐมชาติ จนกระทั่งตรัสรู้และปรินิพพานอย่างละเอียด
- ธรรมะเพื่อประชาชน รายการแสดงพระธรรมเทศนา โดยพระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ ซึ่งมีเนื้อหาอ้างอิงจากพระไตรปิฎก เพื่อน้อมนำใจไปสู่การประพฤติปฏิบัติธรรม

⁵⁰ ข้อมูลจากเว็บไซต์ กัลยาณมิตร http://www.kalyanamitra.org/dmc/index_dmc.asp

- หลวงพ่อตอบปัญหา รายการที่ได้รับความนิยมมาจากพระเดชพระคุณพระภิกษุญาณาวิริยคุณ มาตอบปัญหาข้อข้องใจต่างๆ ที่ชาวพุทธสงสัยใคร่รู้
- รายการโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา รายการสดทุกวันจันทร์ - เสาร์ เวลา 19.30 – 22.00 น. เป็นรายการที่มีผู้ชมติดตามมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงพุทธประวัติ และกรณีศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรม (Case Study) การแสดงพระธรรมเทศนาทางดาวธรรม มีการประยุกต์นำภาพและเพลง มาประกอบการเทศน์สอน ทำให้ผู้ชมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สามารถเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังสนุกสนานชวนให้ติดตาม
- เส้นทางสู่ทัตถะเกียรติยศ เรียนรู้ภาษาบาลี ภาษาที่ทรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แบบเข้าใจง่าย สบายๆ ด้วยความภาคภูมิใจ ในช่วง ‘บาลีน่ารู้’ พร้อมทั้งทำแบบฝึกหัดทบทวนบทเรียนในรูปแบบใหม่ ได้สาระ และสนุกสนาน ในช่วง ‘อัจฉริยะบาลี’
- บุคคลอัครกรรณ เรื่องราวการสร้างคุณความดีของเหล่าพุทธสาวก พุทธสาวิกา บุคคลสำคัญในสมัยพุทธกาล เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี มหาอุบาสิกาวิสาขา ฯลฯ และนิทานชาดกที่สนุกสนาน
- ชีวิตในสังสารวัฏ เรื่องราวที่ยืนยันกฎแห่งกรรมของบุคคลร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน โดยการเชิญเจ้าของเรื่องมาเปิดเผยแบบสบายๆ สไตน์นักเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา
- IBS Times พบกับข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของโครงการตอบปัญหาธรรมะ ‘ทางก้าวหน้า’ และกิจกรรมต่างๆ ของชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ชมรมพุทธ และสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ ในบรรยากาศสบายๆ พร้อมสาระและความบันเทิง
- พลังมด รายการสำหรับวัยรุ่นยุคใหม่ ที่นำพลังอันสร้างสรรค์ มาทำหน้าที่อาสาสมัครช่วยเหลืองานพระพุทธศาสนา
- ธรรมชาติชาดก พาเด็กๆ ท่องโลกแห่งนิทานชาดก พบกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมรับฟังข้อคิดที่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน และผ่อนคลายสบายใจ กับศิลปะการวาดภาพ
- Smile World รายการที่จะพาไปทำความรู้จัก และสัมผัสกับบรรยากาศของกลุ่มผู้รักธรรมะ และการนั่งสมาธิจากทั่วทุกมุมโลก
- เทเหล่า-เมานูหรี รายการเพื่อณรงค์ให้คนไทยทุกเพศทุกวัยหัดกิน เลิกเหล้า-บุหรี่ เพื่อให้สิ่งเสพติดทุกชนิดหมดไปจากโลกใบนี้

กิจกรรมของโครงการเหล่านี้ จะเห็นว่าเน้นที่การสร้างบารมีแบบภavanaเป็นหลัก โดยมีศีลและทานเป็นส่วนประกอบ

3.4.7 งานวิชาการ

เป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องของการให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งกับพระภิกษุ-สามเณร และประชาชนทั่วไป อาทิเช่น

ก) โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย เปิดสอนหลักสูตร ภาษาบาลี นักธรรม-ธรรมศึกษา พระไตรปิฎก และพระอภิธรรม ให้กับพระภิกษุ-สามเณร และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ข) โครงการตอบปัญหาธรรมะ ‘ทางก้าวหน้า’

ค) โครงการผลิตและเผยแพร่สื่อธรรมะ ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ เทป วีซีดี ดีวีดี เป็นต้น

ง) จัดทำเว็บไซต์ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆของวัดและมูลนิธิ ที่ <http://www.dhammadakaya.or.th>

จ) จัดทำเว็บไซต์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่ <http://www.pariyat.com>

กิจกรรมต่างๆเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเน้นการสร้างบารมีแบบภavanaเป็นหลัก

3.4.8 โครงการความร่วมมือ

เป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องของความร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ อาทิเช่น

ก) กิจกรรมประชุมสมัชชาเครือข่ายองค์กรภาคีดังกล่าว กว่า 50 องค์กร

ข) จัดตั้งชมรมเครือข่ายคนดีทั้งภายในและต่างประเทศ

ค) พิธีตัดบาตรเทโวโรหณะเนื่องในวันออกพรรษาร่วมกับวัดต่างๆ

กิจกรรมนี้ อาจกล่าวได้ว่าเน้นในการสร้างบารมีแบบภavanaเป็นหลัก ทานและศีลเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากการทำงานร่วมกับคนหมู่มาก จะต้องใช้ทั้งปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา รวมถึงจะต้องมีศีลที่เสมอกัน และการบริจาคตานด้วย เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างลุล่วง

3.4.9 การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องการให้บริการต่อสังคมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมโดยตรง และโดยอ้อม โดยมีกิจกรรมในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ทำเป็นประจำและเฉพาะกิจ อาทิเช่น

- ก) โครงการเทเหล้า-เผาบุหรี
- ข) มูลนิธิธรรมกายช่วยภัยน้ำท่วม/สึนามิ
- ค) กิจกรรมมอบน้ำดื่มสนับสนุนโครงการ/สมาคมต่างๆ
- ง) กิจกรรมมอบอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬา และชุดนักเรียนให้กับโรงเรียนในจังหวัดภาคใต้

กิจกรรมเหล่านี้ กล่าวได้ว่าเป็นการสร้างบารมีในแบบของท่านเป็นหลัก โดยมีศีล และภavanaเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากการทำงานกับคนหมู่มาก จะต้องสำรวจระมัดระวังกายและวาจาให้ดี และจะต้องใช้ทั้งปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา เพื่อให้งานดำเนินไปได้ อย่างลุล่วง

จากข้อมูลกลุ่มกิจกรรมทั้งหมดข้างต้น โดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ นั้น เป็นไปเพื่อการสร้างบารมีทั้ง 10 ประการ ซึ่งยื่นข้อยู่ในรูปของบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่กระทำอย่างเต็มที่ ต่อเนื่อง ตามวิธีการของทางวัด โดยหากพิจารณาดูในแต่ละกิจกรรม ก็จะเห็นว่ามามีวิธีการเพื่อให้สร้างบารมีครบถ้วนทั้ง 10 ประการไว้อยู่ในแต่ละกิจกรรมนั้นด้วย

3.5 ปัญหาและอุปสรรคของวัดพระธรรมกาย

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่วัดพระธรรมกายประสบ ในแง่ของความคลางแคลงใจจากบุคคลภายนอก เมื่อพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากเอกสาร เว็บไซต์ การพูดคุยกับบุคคลทั่วไป น่าจะเป็นกิจกรรมในเรื่องการสร้างทานบารมี การสร้างวัตถุใหญ่โต ซึ่งเป็นกิจกรรมในเรื่องของการระดมทุนในการสร้างถาวรวัตถุต่างๆ รองลงมาคือบารมีอื่นที่ทางวัดรวมจัดอยู่ในการภavana คือ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา โดยบารมีในด้าน ศีล และเนกขัมมะ ดูจะมีปัญหาในแง่ความคลางแคลงใจน้อยที่สุด ซึ่งทางวัดพระธรรมกายเคยได้มีการชี้แจงต่อปัญหาความคลางแคลงใจในเรื่องกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ดังนี้

⁵¹ “วัดพระธรรมกายจึงมีสองภาพซ้อนกันอยู่ ภาพแรกคือการสร้างคนดี รักษาคนดี ให้สังคม ภาพที่สองคือการเชิญชวนคนมาทำบุญเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำงานสร้างคนดี แต่งานสร้างคนดีทำกันในวัดเหมือนสอนหนังสือในมหาวิทยาลัย ผ่าตัดรักษาคคนไข้ ในโรงพยาบาล คนที่ไม่เคยไปวัดพระธรรมกายจึงไม่เห็นและนึกไม่ออก ตรงกันข้ามกับงานเชิญชวนคนทำบุญ ซึ่งได้ประชาสัมพันธ์ แจ่งข่าวแก่สาธารณชนภายนอก และสื่อมวลชนมีการกล่าวขวัญกันถึง คนที่อยู่นอกวัดไม่เคยมาวัด จึงรู้จักวัดพระธรรมกาย แต่เพียงภาพของวัดที่มีกิจกรรมในการบอกรับบุญอย่างเดียว จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดตามมา ถึงเวลาแล้วที่วัดพระธรรมกายจะต้องแสดงภาพที่แท้จริงหรืองานที่แท้จริงคือการสร้างคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ซึ่งเป็นงานหลักที่ทางวัดพระธรรมกายได้ทุ่มเททำมาตลอดตั้งแต่เริ่มสร้างวัด ซึ่งมีโครงการอบรมคุณธรรมอยู่มากมาย ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง การสร้างคนดีและการรักษาคนดี เป็นการแก้ปัญหาสังคมที่ต้นเหตุ เป็นการป้องกันปัญหาให้กับสังคม... ..มันใจว่าหากเขาเหล่านั้นได้เห็นงานที่แท้จริงของวัดพระธรรมกาย ไม่เพียงเขาจะไม่ต่อต้าน แม้แต่อยู่เฉยๆ เขาก็จะทนอยู่ไม่ได้ พวกเขาจะต้องลุกขึ้นมาให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนการทำงานของวัดพระธรรมกายอย่างแน่นอน เพราะจริงๆ แล้วทุกคนต่างก็เป็นชาวไทยชาวพุทธ มีความหวังดีต่อพุทธศาสนา ประเทศชาติกันทั้งนั้น เพียงแต่ยังไม่เข้าใจเพราะไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน”

ปัญหาในเรื่องกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อไปในบทที่ 4

⁵¹ มูลนิธิธรรมกาย, เจาะลึกวัดพระธรรมกาย (กรุงเทพฯ : ฐานการพิมพ์, 2541), หน้า 53.